

Indonesiens bortglömda pärla

Få turister hittar till ön Samosir. Förutom en sjungande lokalbefolkning och prisvärda hotell, lockar ön med en säregen natur som lever kvar i sviterna efter en vulkanvinter för 75 000 år sedan. I dag blandas djungel och bananpalmer med något som liknar norrländsk granskog.

TEXT: IVAR ANDERSEN FOTO: JONAS GRATZER

Den som vill få en känsla för ön Samosir, på den norra delen av den Indonesiska ön Sumatra, kan med fördel göra en motorcykelutflugt till utkiksplatsen Tele. Den branta klättringen går på slingriga vägar längs en jättelik vulkankrater. Resan tar några timmar men vägen dit är en attraktion i sig. Vi passerar grönskande dalgångar där kreatur betar och backar där skrikande apor markerar revir.

Samosir ligger mitt i sjön Toba. För ungefär 75 000 år sedan inträffade ett så kallat supervulkanutbrott här. Enligt geologer var det ett av de kraftigaste utbrott

som vår jord någonsin har varit med om.

Det omedelbara resultatet var en massdöd av lokala djurarter och en global vulkanvinter som varade i tio år. Sedan följde ett millennium av lägre temperaturer till följd av de massiva mängder koldioxid utbrottet tillfört atmosfären.

Vissa forskare hävdar att katastrofen även förde homo sapiens till utrotningens rand. Enligt den så kallade genetiska flaskhalsteorin överlevde bara några tusen individer, spridda över planeten. Från dessa människor ska hela dagens mänsklighet ha härstammat.

Nu, ett antal årtusenden senare, kan vi inte bara glädja oss åt att människan

överlevde utan även konstatera att supervulkanutbrottet skapade ett naturligt underverk med en säregen skönhet på ön Samosir. På en motorcykel, i det subtropiska klimatet, passerar vi granar och bananpalmer som växer sida vid sida - som om regnskogen fått nog och migrerat till Norrland.

TOBASJÖN ÄR FRÄMST en destination för inhemsk indonesisk turism. Utländska resenärer är i dag en relativt sällsynt syn. Det har att göra med finanskrisen i slutet av 1990-talet som slog hårt mot Indonesiens turistindustri. Det var nästa bara turistmagneten Bali som förmådde behålla sin popularitet som resmål.

På Samosir tömdes de lokalt ägda gästhusen på människor. Många av öns unga tvingades åka till Bali för att hitta arbetstillfällen. En av dem var Nanggass Siallagan som nu har återvänt till Samosir.

- Okej, alla behöver tjäna pengar, men Bali är för girigt. Alla försöker jämt lura varandra. Jag gillar att njuta av livet och är lyckligare här, säger han.

Efter flera arbetsresor till Bali vill han tillbringa mer tid med frun och dottern

RESA SAMOSIR, INDONESIEN

och försöker i stället försörja sig som guide på Samosir. Det går, med tanke på det blygsamma inflödet av utländskt kapital, inte jättebra. Men just i dag är det söndag och Nanggass har skjutit alla tankar på ekonomiska problem åt sidan.

Tillsammans med några lika arbetslösa vänner har han ordnat fest på en bergssluttning. Medan nedgrävd tapioka bakas i improviserade jordugnar dricker Nanggass och vännerna *tuak* och sjunger. Tonererna av U2:s *Sunday, Bloody Sunday* ekar - med en entusiasm som överträffar engelskkunskaperna - över sluttningarna.

Sången om den svarta söndagen 1972, då 14 obehäpnade ungdomar sköts ihjäl av brittisk militär i nordirländska Derry, kan tyckas malplacerad i dessa idylliska omgivningarna.

- Jag känner inte till så mycket om Irlands kamp för självständighet, säger Nanggass och ser bekymrad ut. Men för oss betyder sången att vi är glada över att sitta här och spela musik och dricka. Precis som vi gör varje söndag.

Tuak är ett naturligt jäst palmvin som tappas direkt från trädet. Jäsningsprocessen tar två månader under vilka ärran i trädet dagligen måste sågas upp så att färsk sav kan rinna ned i den plastdunk som fästs i kronan.

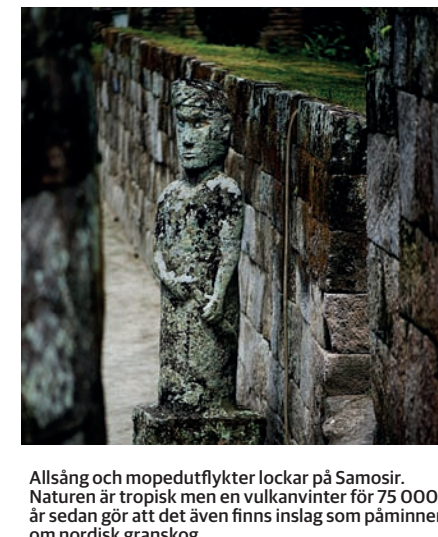
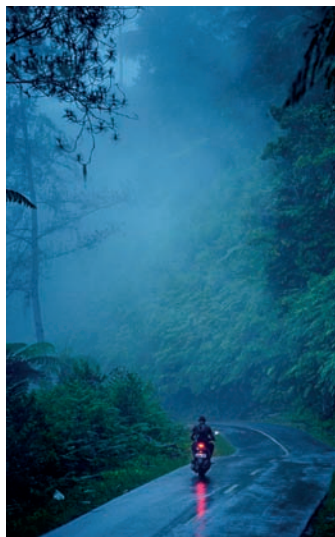
Som västerlänning riskerar du att bli erbjuden drycken till överpris, men *tuak* är också en genuin del av den lokala kulturen och många kommer mer än gärna att visa dig hur tappningen går till bara för skojs skull. Om du har tur kan du hitta en färdigjäst omgång och bli bjuden direkt ur plastdunken. Då kommer din *tuak* att serveras med myror, spindlar och minst tre sorters flygfän som lockats av den söta doften och drunknat.

- Om du dricker det blir du stark, skrattar Nanggass.

SAMOSIR ÄR HEM för folkgruppen batakerna. Historiskt har de varit klämda mellan starka muslimska kungadömen i Aceh och västra Sumatra som har försökt att tvångsansluta dem till islam. Kanske var det därför de i slutet av 1800-talet konverterade till kristendomen efter att ha besökts av missionärer från Tyskland.

Jansen Siallagan är kung och ättling i rakt nedstigande led till Samosirs sista monark. Men till skillnad från förfadern, som var enväldshärskare, är Jansen mer en ceremonieell ledare. Den äldre kungen torterade och åt avrättade förbrytare, den yngre försörjer sig som guide och återberättar historierna från fornstora dar.

- Missionärerna visade respekt när de kom hit. De satt inte och väntade på att bli serverade utan hjälpte till, de lärde sig sederna och översatte bibeln till batak.

Allsång och mopedutflykter lockar på Samosir. Naturen är tropisk men en vulkanvinter för 75 000 år sedan gör att det även finns inslag som påminner om nordisk granskog.

Fortfarande är de flesta som bor här lutheraner, säger Jansen Siallagan.

Men samtidigt håller de också fast vid sin ursprungliga religion.

- Vi dyrkar våra förfäder och vi tror att träd och stenar också har en själ. Det är en blandning mellan animism och kristendom, säger han.

Kannibalism har inte utövats på århundraden. Men batakerna är stolta över sin historia och i stället har det rituella människoätandet överlevt i form av kraftuttryck.

- När vi blir arga kan vi skrika: "Jag ska äta dig!" skrattar Jansen.

Jansen är alltså en betydelsefull person på ön. Det är till honom partiernas representanter kommer för att köpa röster i allmänna val, och det är till honom öborna vänder sig för välsignelser i samband med

bröllop eller dop.

Han beskriver sig som öns främsta schaman, men medger att mycket kunskap om magi gått förlorat.

- Förut kunde de framkalla regn.

Min farfar försökte lära mig men det är väldigt svårt. Nu gör vi bara regndansen för turisterna.

NÄR TURISMEN MINSKADE på Samosir återgick många invånare till vad som alltid varit öns livlina - jordbruket. Klimatet lämpar sig utmärkt för risodling. Längs de intensivt gröna fälten vid öns stränder står de traditionella husen, byggda på pålar och med inåtvälvda taknockar som får dem att påminna om de fiskekanoter som i gryningen trafikerar Danau Tobas vatten.

På trappen till ett av husen sitter Grace Simarmata tillsammans med sin granne,

den lätt frånvarande farmodern och familjernas samlade barnaskara. De väntar på att hennes make ska återvända från dagens arbete.

- Vi jobbar hårt varje dag. Och varje eftermiddag sitter vi här, säger hon.

Familjen försörjer sig på att odla majs, lök och chili. Det går runt. Alla är mätta. Men allt annat än maten kostar pengar och kontanter skulle underlätta tillvaron betydligt.

Men oavsett hur bördiga Samosirs jordar är växer få lönearbeten ur dem.

- Jag har försökt hitta jobb men får ingen anställning på hotellen, kanske för att jag har barn och inte kan jobba sent, säger Grace.

De få utländska turister som fortfarande hittar till Samosir tenderar att koncentreras till hotellen på öns östkust.

I övrigt är ön ett slutet men harmoniskt universum där resten av världen känns behagligt avlägsen. På de otaliga småserveringar som kantar vägarna fördriver farbröderna dagarna med att spela domino och dricka kaffe.

Om kvällarna, när de får sällskap av de yngre män som arbetat på fälten, byts kaffe ut mot *tuak* och sällskapsspelen mot gitarrer. Repertoaren är en blandning av det traditionella och av det som var populärt under turismens sista glansdagar, därefter tycks inflödet av nya musikaliska influenser ha avstannat.

Om du överväger att åka till Danau Toba kan du lika gärna lära dig texten till Bryan Adams *Everything I Do*. Du kommer att bli ombedd att sjunga med. □

CHECKLISTAN SAMOSIR, INDONESIEN

ÅKA DIT: Den närmaste flygplatsen är Medan. Från Sverige går inga direktflyg. Enklast och billigast är i stället att flyga till Bangkok, vilket bör kosta drygt 5 000 kronor, och därifrån flyga vidare till Indonesien. Air Asia har biljetter från Bangkok till Medan från 500 kronor.

Från Medan går bussar till Parapat, resan tar ungefär sex timmar och biljetterna kostar runt 50 kronor. När du väl når Parapat är du bara en kort båtresa bort från Samosir.

BOENDE: På öns östkust ligger byn Tuk Tuk där de allra flesta turisterna väljer att bo. Överretablering har pressat ned priserna och ett dubbelrum med god standard och sjöutsikt kostar runt 150 kronor natten. Kan du tänka dig lägre standard och att bo några minuter från vattnet är det inget problem att halvera denna kostnad.

NATUR: Omgivningarna erbjuder många geologiska kuriositeter. Med sina drygt 1 707 kvadratkilometer är Danau Toba världens största vulkaniska sjö. Samosir, som ju ligger på Sumatra, är dessutom världens största ö på en ö. Och som inte det vare nog finns dessutom ytterligare en sjö - Danau Sidihoni - på Samosir. En sjö på en ö i en sjö är någonting mycket ovanligt, men för den utan specialintresse utgör idylliska Sidihoni i första hand ett fint utflyktsmål.

Den som vill få en känsla för öns vulkaniska ursprung kan besöka Hot Springs, strax utanför den administrativa huvudorten Panggururan. Här kan du, som namnet antyder, bada i varma källor, eller åtminstone i anlagda bassänger där det kokande vattnet från jordskorpan blandas ut till temperaturer som går att överleva. Hot Springs är ett populärt utflyktsmål för indonesiska turister och om doften av svavel, till förväxling lik ruttna ägg, får dina aptitlökar att vattnas finns flera restauranger att välja på.

KULTUR: Merparten av öns kulturlämningar finns i byn Ambarita. Här kan du beskåda de stenstolar där monarken och äldrerådet höll hov för hundratals år sedan, liksom avrättningsplatsen där förbrytare halshöggs efter att först - enligt traditionell sedvänja - skurits över hela kroppen och fått limesaft och chili hållt i såren. Här vilar också kung Sidabutar, som fattade beslutet om att konvertera till kristendomen, i en grav dekorerad med ristningar av mytiska figurer.